

40. Бауер М.Й. Екологічні знання у контексті формування світоглядних цінностей суспільства: Автореф. Дис. Канд. Філософ. Наук. – К., 1998. – 21 с.
41. Борейко В.Е. Прорыв в экологическую этику: Серия: Охрана дикой природы. – Вып. 21. – К.: Киевский эколого-культурный центр, 2001. – 204 с.
42. Бордовский Г.А. Актуальные проблемы современной подготовки специалистов // Подготовка специалистов в области образования. – СПб.: Образование, 1996. – 304 с.
43. Зверев И.Д. Экология в школьном обучении: Новый аспект образования. – М., 1980. – 96 с.
44. Білявський Г.О. Основи екології: Навчальний посібник / К.: Либідь, 2006. – 408 с.
45. Теория культуры в вопросах и ответах: учебное пособие для студентов университета / кол.авт.; под. ред. Н.Б. Шебаршевой и С.М. Богуславской. – Изд. 2-е, перераб. – Оренбург: ИПК ГОУОГУ, 2009. – 161 с.
46. Тайяр де Шарден П. Феномен человека Текст / П. Тайяр де Шарден. – М.: Наука, 1987. – 239 с.
47. Кизима Р.А. Екологія: навчальний посібник. – Харків: «Барун Книга», 2010. – 304 с.
48. Кисельов М.М., Канак ФМ. Національне буття серед екологічнихреалій. – К., 2000. – С.272-282.
49. Кочергин А.Н., Марков Ю.Г., Васильев Н.Г. Экологическое знание исознание. – Новосибирск, 1987.
50. Платонов Г.В. Диалектика взаимодействия общества и природы.– М.,1989. – С.168-177.
51. Гирусов Э.В. Экологическое сознание как условие оптимизации взаимодействия общества и природы / Философские проблемы глобальнойэкологии. – М., 1983. – С. 105-120.
52. Кисельов М.М., Деркач В.Л., Толстоухов А.В. та ін. Концептуальні виміри екологічної свідомості. – К., 2003. – С.130-156.
53. Плясковський Б.В. Діалектика розвитку екологічної свідомості /Філософські проблеми сучасного природознавства. Екологія, культура ісоціальна практика. – Вип. 77. – К., 1991. – С.71-78.

УДК 330.341

ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ ПРОЕКТУ «МІСЦЕВИЙ РОЗВИТОК ОРІЄНТОВАНИЙ НА ГРОМАДУ» У ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Стратічук Н.В. - к.е.н, доцент Херсонський ДАУ

Постановка проблеми. Місцевий розвиток, орієнтований на громаду, – це всеукраїнський проект, який реалізовується в Україні на кошти Європейського Союзу та Програми розвитку ООН, спрямований на створення сприятливого середовища для сталого соціально-економічного розвитку на місцевому рівні через самоорганізацію та соціальну активізацію громад, розроблення та

впровадження невеликих за обсягом громадських ініціатив у всіх областях України.

За чотири роки на основі бюджету в 25 млн євро в усіх регіонах України підтримано понад 1000 організацій громад більш як у 1000 сіл, у яких було реалізовано проекти громад для близько 1млн.бенефіціарів[7].

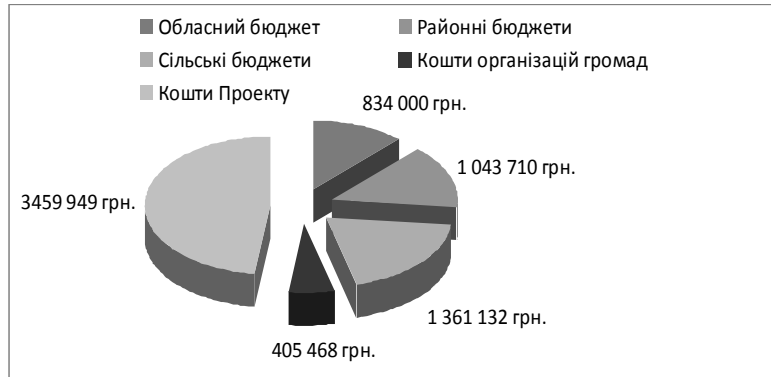

Рисунок 1 – Співфінансування мікропроектів у Херсонській області [8].

Проект Програми розвитку ООН та ЄС “Місцевий розвиток, орієнтований на громаду” підтримує проекти громад на умовах співфінансування, які передбачають, що 5% коштів надає громада, 45% – місцевий бюджет, а 50% – Проект. Фактична структура фінансування проектів громад така: внески з місцевих бюджетів становлять 44,5%, зокрема із сільських/міських – 12,1%, районних – 29,6%, обласних – 2,8%. Внески громад у середньому становили 7,1%, а середній внесок Проекту – 46,9%.

Громадам вдалося також залучити до співфінансування власних ініціатив приватний сектор, частка якого становила 1,4%. Загальна вартість усіх проектів громад, реалізованих у рамках Проекту, становила близько 196,3 млн.грн.

Стан вивчення проблеми. Складна економічна та політична ситуація в Україні призвела до того, що якість життя як країни загалом, так і окремих її територій ускладнилася до безмежних масштабів. Найгірша ситуація склалася в невеличких віддалених селах, де відсутність елементарних послуг і умов життя змушує людей переїздити у міста. Як показує досвід розвинених країн – активна громада є потужною рушійною силою при вирішенні значущих для територіальної громади проблем. Саме тому, спираючись на історичні традиції, на результати інших регіонів та країн українські громади зайняли активну позицію у вирішенні спільних питань шляхом самоорганізації та співпраці з місцевою владою та бізнесом. Велику роль у підтримці та поширенні активізації громад зіграли проекти міжнародної технічної допомоги.

Найчастіше таке об’єднання та самоорганізація відбуваються навколо ідей щодо реабілітації або створення об’єктів місцевого значення, які відповідають потребам більшості членів громади, наприклад ремонт місцевої поліклініки чи даху на багатоквартирному будинку, встановлення металопластикових вікон у дитячому садку, будівництво водопроводу тощо. Ініціативною групою

у громаді створюється організація, яка залучає більшість членів громади до визначення пріоритету, розробляє проект, збирає та залучає кошти, використовує їх на придбання потрібних для реалізації проекту товарів, послуг і робіт, займається утриманням об'єкта надалі самостійно або разом з партнерами. Частину витрат бере на себе громада, члени громади також виконують принаймні частину робіт.

Таким чином завдяки спільним діям не дуже заможні громади можуть досягти суттєвого поліпшення ситуації з наданням тих чи інших видів послуг та якості їхнього життя загалом. У членів таких громад якісно змінюється ставлення і до власного життя та перспектив, і до інших членів громади, місцевої влади, бізнесу, міжнародних та інших партнерів. Це однозначно свідчить на користь того, що влада на всіх рівнях в Україні має сприяти цим процесам[7].

Гарним прикладом, як можна поєднати зусилля влади й громади задля вирішення спільних проблем, став досвід впровадження проекту ЄС/ПРО ООН «Місцевий розвиток, орієнтований на громаду» на території Херсонської області. Мешканці сорока населених пунктів, об'єднавшись в організації громад і зробивши перші кроки, мали змогу відчутти силу свого реального впливу на соціально-економічний розвиток села, реалізувати прагнення до кращого сьогодні та майбутнього[2].

З метою впровадження головної ідеї Проекту у червні 2008 року було створено Херсонський обласний ресурсний центр громад (далі – РЦГ), діяльність якого зосереджується на сприянні інституційному розвитку організацій громад у виконанні проектів та ініціатив, спрямованих на покращенні якості їх життя. Першими результатами спільної діяльності місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та РЦГ стало визначення основних учасників Проекту – 8 районів області та 42 сільських/селищних рад, проведення 53 презентацій методології Проекту в районах та населених пунктах області, навчально-тренінгової програми (54 заходи) для лідерів та активістів громад, представників органів місцевої влади, формування обласної координаційної ради та Форумів місцевого розвитку.

Відбір сільських та селищних рад-учасників проекту відбувся також на конкурсній основі, але в іншому кількісному співвідношенні – 40 учасників Проекту було відібрано з 61 кандидата (56 сільських та 5 селищних рад). Що стосується продовження спільної діяльності у майбутньому, то на сьогодні зацікавленість виявляють практично всі райони області, деякі ознайомлюються з підходом, орієнтованим на громаду, самостійно, інші організують візити до громад, які беруть участь у Проекті, хтось відвідує обласний ресурсний центр громад з метою отримання детальної інформації та використання механізму у своїй роботі. Це свідчить про те, що підхід довів свою ефективність на регіональному рівні.

Завдання та методика досліджень. Яскравим прикладом ефективного впровадження мікро-проектів (МП) громад в Херсонській області є досвід Первомайської громадської організації (далі ОГ) «Відродження села Первомайка». Вона була організована у вересні 2011 року на території села Первомайка, яке об'єднує 1509 чоловік і включає 327 членів.

План розвитку громади включав наступні проекти (табл. 1):

- капітальний ремонт дитячого навчального закладу «Барвінок»

- капітальний ремонт Первомаївської амбулаторії.
- капітальний ремонт водомережі.Первомаївка
- капітальний ремонт Первомаївського сільського будинку культури (заміна покрівлі та віконних блоків)
- влаштування вуличного освітлення в с. Первомаївка.

Таблиця 1 – Тип та назва основних мікропроектів, визначених ОГ за пріоритетністю в плані розвитку

№	Назва проекту	Тип проекту (соціальний, економічний, екологічний, орієнтований на інфраструктуру, тощо)	№ пріоритетності проекту згідно до відповідного протоколу планування діяльності ОГ
1	Капітальний ремонт дитячого садка «Барвінок»	соціальний	1
2	Капітальний ремонт Первомаївської амбулаторії.	соціальний	2
3	Капітальний ремонт водомережі с. Первомаївка.	соціальний	3
4	Капітальний ремонт Первомаївського сільського будинку культури(заміна покрівлі та віконних блоків)	соціальний	4
5	Влаштування вуличного освітлення в с. Первомаївка	соціальний	5

Поточний ремонт автономного опалення та утеплення фасаду будівлі школи з приміщенням дитячого яслі-садка «Барвінок»стало першочерговою пріоритетною проблемою, тому що його реалізація дозволяє в значній мірі покращити температурний режим у дошкільному навчальному закладі та впровадити енергозберігаючі технології, що сприяє покращенню стану здоров'я дітей та працівників (особливо в зимовий період) Також веде до заощадження коштів в зв'язку з економією вугілля, поліпшуються якість умов для виховання дітей та навчання учнів, дозволяє відкрити додаткову групу в ясла-садку.

На момент розробки проекту приміщення дитсадка, яке було побудоване в 1964 році, перебувало в незадовільному стані, крім того не утеплені стіни та стеля, а також водяне опалення завдавало незручності для технічного персоналу і, в першу чергу, для дітей. На черзі в ДНЗ стояло 16 дітей.

Для впровадження даного МП сільська рада разом з Первомаївською громадою виготовила таку документацію: дефектний акт, пояснювальну записку, креслення будівлі та схеми фасаду приміщення та системи опалення, зведений кошторисний розрахунок вартості будівництва, локальний кошторис на капітальний ремонт будівлі Первомаївської школи з приміщенням ясла-садка «Барвінок» Верхньорогачицького району. Загальна кошторисна вартість капітального ремонту склала 165836,00 грн. в тому числі на кожного жителя – 182,30 грн. Розподіл витрат представлено у табл. 2.

Роботи передбачали: заміна трубопроводів опалення 197м.п., встановлення нових сталевих опалювальних радіаторів 87,616кВт,утеплення фасаду пенополістіролом з оздобленням декоративним розчином 107,58м², встанов-

лення віконних (4шт) та дверних блоків (1шт) з металопластику. Проект тривав з липня по жовтень 2012 року.

Таблиця 2 – Пропозиція стосовно розподілу витрат

№	Партнери з виконання проекту	Характер та сума внеску (гривень)	
		готівка	всього
1	Організація громади	9100	9100
2	Сільська/міська рада	68036	68036
3	Районна адміністрація/районна рада	10000	10000
4	Обласна адміністрація/обласна рада		
5	ПРООН/МРГ	79300	79300
6	Приватний сектор		
7	Інші	0,00	00,00
	Всього	166436,00	166436,00

Крім цього було складено план щодо експлуатації та технічної підтримки проекту після його завершення:

а) після завершення робіт в рамках мікро-проекту складено графік профілактичних ремонтів будівлі. Ремонти будуть проводитися щоквартально за кошти що мають надходити від членів ОГ та батьків в створений для цієї мети фонд експлуатації та технічного обслуговування дитячого садка;

б) впровадження мікро-проекту не лише дало можливість поліпшити технічний стан системи опалення та всієї будівлі школи з приміщенням дитячого ясла-садка «Барвінок». Це, в свою чергу, дало змогу покращити умови виховання дітей в зимовий період та забезпечити збереження здоров'я учасників навчально-виховного процесу. Також це в значній мірі сприяє економії вугілля та дров для опалення приміщень школи та садочка, що дозволяє спрямувати зекономлені кошти на впровадження інших ініціатив. Громадська організація буде працювати разом з органами місцевої влади над вирішенням проблем, які сама встановила. Функціональна група та актив ОГ планує проведення додаткової діяльності: дитячих творчих заходів, збір коштів від підприємців та батьків. Надходження спрямовуватиме на підтримання відремонтованої будівлі школи з приміщенням дитячого садка, проведення опорядження та благоустрою прилеглої території.

Результати досліджень. Підтримані місцеві ініціативи в межах Проекту насправді стали «маленьким дивом» і показали, що навіть за невеликої фінансової підтримки у поєднанні зусиль громади, органів місцевої влади та інших партнерів можна змінювати життя громади на краще.

Проект підтримує громади у вирішенні найважливіших потреб їх розвитку, допомагаючи їм у самоорганізації, розбудові їх потенціалу та впровадженні невеликих за обсягом громадських ініціатив (мікропроектів) у наступних пріоритетних сферах:

- охорона здоров'я (підтримка мережі фельдшерсько-акушерських пунктів здійснити ремонт фельдшерсько-акушерських пунктів, модернізація обладнання);
- навколишнє природне середовище (утилізація відходів, знешкодження запасів пестицидів; каналізація; пасовища, тощо);

- енергозбереження (енергозберігаючі заходи, освітлення, заміна вікон, даху; збільшення використання відновних джерел енергії);

- водопостачання (водогони, заміна фільтрів);
- місцевий транспорт (автобус для школи/дитячого садка).

Основні досягнення Проекту в області

- підписано тристоронню угоду між Херсонською обласною державною адміністрацією, Херсонською обласною радою та Програмою розвитку ООН в Україні, угоди про партнерство між ПРООН в Україні та 8 районними державними адміністраціями та районними радами – учасниками Проекту;

- проведено 148 загальних зборів мешканців, зареєстровано 45 організацій громад в обраних 8 районах області, складено 45 планів розвитку громад, затверджених районними Форумами місцевого розвитку;

- організовано оглядовий візит та 2 робочі зустрічі за участі керівництва Проекту у серпні – вересні 2009 року, серпні 2010 року;

- проведено 48 презентаційних семінарів на рівні сільських рад (заміна);

- проведено 94 навчальний семінар з питань формування організацій громад, спільного планування, впровадження мікропроектів організацій громад, здійснення громадського аудиту та спільного оцінювання для представників РДА, районних рад, ФМР, сільських/селищних рад, лідерів та активістів ОГ (загальна кількість учасників 1508 учасників);

- проведено 69 засідань Форумів місцевого розвитку у 8 районах та 9 засідань (3 розширених та 6 робочих) обласної координаційної ради з питань реалізації Проекту в області;

- завершено юридичну реєстрацію 45 об'єднань громадян з 45 учасників Проекту, розгляд та затвердження планів розвитку громад;

Херсонським обласним центром громад подано на розгляд Головного офісу 54 мікропроекти організацій громад, спрямовані на покращення систем водопостачання в населених пунктах, ремонт освітніх установ та закладів сфери охорони здоров'я, які затверджені керівництвом ПРООН та реалізовані в області;

- надано допомогу в отриманні 45 громадами коштів першого, другого та третього траншів від ПРООН, підготовлено 108 звітів за використання коштів, фактично завершені роботи на 54 об'єктах;

- організовано 5 медіа-заходів (виступи на обласному телебаченні та радіо), у місцевих засобах масової інформації було розміщено 89 інформаційних повідомлень, 34 інформ-вісників на офіційних веб-сайтах партнерів про перебіг подій Проекту, видання 6 випусків інформаційного бюлетеню проекту. Водночас ідея сталого розвитку на місцевому рівні, підтримана Проектом, передбачає активну участь членів громади в управлінні новоствореними або відремонтованими об'єктами. Одним із можливих механізмів такої участі є створення організаціями громад фондів підтримки життєдіяльності об'єктів, де частина коштів організацій громад акумулюється на потреби утримання та поточного ремонту майна, створеного або відновленого в рамках проектів громад.

Висновки та пропозиції. Через механізм грантової підтримки, співфінансування за рахунок місцевих бюджетів посилено спроможність громадсь-

ких організацій щодо реалізації цілей, визначених планами розвитку громад, отримано досвід самостійного розвитку та господарської діяльності. Сільські ради, які не увійшли в Проект, спочатку стали незалежними спостерігачами процесу впровадження підходу, орієнтованого на громаду, без коментарів сприймаючи інформацію на сторінках районних та обласних газет, стендах. Проте, після отримання наочних результатів роботи обраних місцевих громад, серйозно зацікавилися процесом самоорганізації громадян. Сьогодні одна за іншою надходять пропозиції від населених пунктів щодо участі у наступних етапах Проекту, висловлюється готовність населення самоорганізуватися та спробувати вирішити власні проблеми власними руками. Поступово, використовуючи створену модель самоорганізації, партнерські зв'язки з владою, бізнесом та приватним сектором, організації громад зможуть втілити у життя ще не одну мрію для розбудови громадянського суспільства як в селі, так і в районі, області, Україні[2].

Присутність ПРО ООН в країнах Східної Європи і в Україні зокрема вигідно не тільки через подолання довготривалої ізоляції від міжнародного співтовариства, а й тому, що ПРО ООН може гарантувати, що ці країни можуть ефективно почати новий етап у своїй історії розвитку, орієнтований на соціальну складову держав[2].

В результаті аналізу отриманих даних необхідно констатувати, що відбулося покращення економічних умов, психологічного самопочуття та суттєве посилення суспільної єдності громад.

В результаті успішної реалізації мікро-проекту громад на прикладі ГО села Первомайка спостерігається еволюція територіальної громади від вузького поняття звичайних мешканців спільної території до широкого значення сукупності всіх способів взаємодії та форм об'єднання людей, які є мешканцями певної низової територіально-адміністративної одиниці і взаємозалежні один від одного. На даному прикладі бачимо, що умови життя людей покращилися в певному плані, але це не кінцева мета мікро-проекту. Головне, що набувши досвіду організація стає сильнішою і здатною виконувати наступні цілі, які сама спроможна собі поставити[7].

Крім того, залучення бізнесу до мікро-проектів громад сприятиме переходу від звичайного волонтерства до повноцінної участі приватного сектора економіки в житті громади, а це, в свою чергу, допоможе об'єднати українське суспільство.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Закон України «Про місцеве самоврядування» // *Голос України*. — 1997, — № 102 (1602).
 2. Досвід впровадження підходу, орієнтованого на громаду, в межах спільного проекту Європейського Союзу та програми розвитку ООН «Місцевий розвиток орієнтований на громаду» у Херсонській області. — Херсон — 2010р. — 20с.
 3. Програма розвитку ООН в Україні. Електронний ресурс: <http://www.undp.org.ua/ua>.
 4. Погорілко В.Ф. Муніципальне право України. Бібліотека українських підручників. Електронний ресурс: <http://libfree.com>.
-

5. Місцевий розвиток орієнтований на громаду: умови та перешкоди / М.Борода, К.: ТОВ «Оптіма», 2011р. – 57 с.
6. Програма розвитку ООН. Електронний ресурс: <http://www.undp.org.ua>.
7. Практичний посібник для організації громад. / За ред. ДжейсінгаСаха, видання друге. Київ, 2012р. – 76 с.

УДК 591.339:597.5

БУДОВА ЕНДОТЕЛІАЛЬНИХ І М'ЯЗОВИХ КЛІТИН ТЕРМІНАЛЬНИХ КРОВОНОСНИХ СУДИН ПЛАВАЛЬНОГО МІХУРА У СУДАКА (*LUCIOPERCA LUCIOPERCA*)

Хохлов С.М. - к.в.н., доцент, Одеський державний екологічний університет.

Постановка проблеми. Дослідження вчених [1, 2, 5] розширили уяву про нормальну морфологію ендотеліальних клітин і м'язових елементів у кровоносних судинах органів тварин і людини. Але особливості ендотеліальних клітин, які залежать від загального стану ендотеліального пласта у різних відділах внутрішньоорганного судинного русла у представників нижчих класів – риб, залишились невивченими. Різноманітність даних відносно локалізації міоцитів у найдрібніших судинах та обмеження інформації про периваскулярні клітини також потребують подальшого накопичення фактів.

Завдання і методика досліджень. Досліджено 18 плавальних міхурів статевозрілого судака. Тотальні препарати плівок плавального міхура обробляли азотнокислим сріблом за загальноприйнятими методами В. В. Купріянова та Ранв'є. Тотальні препарати дофарбовували гематоксиліном-еозином за [3]. Статистичну обробку цифрових даних проводили за [4].

Результати дослідження. Дослідження показали, що кожній ланці судинного русла плавального міхура властиві певні форми ендотеліальних клітин.

В артеріях діаметром до 400 мкм, що мають добре виражену м'язову оболонку, ендотелій представлений клітинами різної довжини (50-65 мкм) і форми. Це видовжені клітини з гострими, овальними та розщепленими кінцями, самі клітини наближені до овальної форми. Розподіл різних за формою і величиною клітин ендотелію артерій не має ніякої закономірності, але усі клітини своєю довжиною орієнтовані вздовж судини. Якщо клітини мають розщеплені кінці, тоді пальцеподібні вирости однієї клітини входять у заглиблення іншої, таким чином збільшується площа контакту. Зі зменшенням діаметру артерій ендотеліальні клітини поступово видовжуються і розміщуються у шаховому порядку.

У термінальних артеріях діаметром 30 мкм, маючих всього два шари міоцитів, ендотеліальні клітини помітно відрізняються від клітин більш крупніших артерій і нагадують за формою веретено. Ширина клітин ендотелію зменшується, проте вони більш видовжені – до 80 мкм. Кінці подібних клітин загострені, у місцях контакту з сусідніми ендотеліальними клітинами існують